

Росширені плани лекцій

РОЗДІЛ 1

Теоретико-методологічні основи географії туризму

Лекція 1

Понятійно-термінологічний апарат географії туризму. Основні поняття, терміни та категорії науки. Туризм як головне поняття географії туризму

Методологічні основи географії туризму. Зміст понять «термін», «поняття», «категорія», «понятійно-термінологічна система», «понятійно-термінологічний апарат». Особливості формування понятійно-термінологічного апарату географії туризму. Загальнонаукові терміни і поняття, які використовуються в географії туризму. Поняття і терміни інших наук, які застосовуються в географії туризму. Понятійно-термінологічні системи «Географія» та «Географія туризму».

Поняття «туризм» і «турист»: українське і міжнародне розуміння. Суб'єкти туризму.

Сутність і співвідношення понять «вільний час», «дозвілля», «відпочинок», «розваги», «рекреація», «туризм». Сутність і співвідношення понять «туризм», «подорож», «екскурсія», «міграція».

Підходи до визначення туризму та їх географічна інтерпретація: статистичний функціональний, сутнісний (системний). Туризм як соціо-еколого-економічна система та об'єкт дослідження географічної науки.

Туризм як сучасна галузь «невидимого експорту».

Причини підвищення ролі рекреації і туризму в сучасному суспільстві.

Функції туризму: медико-біологічна, соціально-культурна, економічна, виховна, комунікативна, екологічна. Економічна функція туризму (виробнича, створення доходу, створення робочих місць, вирівнювання, зовнішньоекономічна, відновлювальна, продуктивна). Прямий і непрямий вплив розвитку туризму на економіку регіону чи країни.

Передумови і фактори розвитку й територіальної організації туризму: фізико-географічні та суспільно-географічні.

Туристсько-рекреаційні потреби населення. Зміст поняття «потреба». Класифікація потреб. Поняття про туристсько-рекреаційні потреби. Роль туристсько-рекреаційних потреб у використанні туристсько-рекреаційних ресурсів. Види туристсько-рекреаційних потреб. Психотипи туристів та їх взаємозв'язок з цілями і мотивами туристичної подорожі. Фактори формування туристсько-рекреаційних потреб населення: соціально-економічні, демографічні, соціокультурні, медико-біологічні, природно-географічні, політичні.

Туристсько-рекреаційні послуги. Зміст поняття «послуга». Класифікація послуг. Поняття про туристсько-рекреаційні послуги. Особливості туристсько-рекреаційних послуг. Специфіка змісту поняття «туристсько-рекреаційна послуга». Склад і структура туристсько-рекреаційних послуг. Основні, додаткові і супутні туристсько-рекреаційні послуги.

Туристичний продукт. Поняття про туристичний продукт. Відмінність понять «туристична послуга» і «туристичний продукт». Сутність і співвідношення понять «туристичний продукт» і «туристичний пакет». Структура туристичного продукту. Життєвий цикл туристичного продукту. Якість туристичного продукту та його конкурентоспроможність.

Лекція 2

Туристсько-рекреаційна діяльність, її структура та класифікація

Визначення понять «рекреаційна діяльність», «туристична діяльність», «туристсько-рекреаційна діяльність». Туристичний бізнес.

Рекреаційні заняття та їх види (цільові, допоміжні, супутні). Групи рекреаційних занять (група відновлення, група розвитку, група розваг). Типи рекреаційних занять. Рекреаційні цикли та їх види (добовий, тижневий, кварталний, річний, життєвий).

Класифікація туристсько-рекреаційної діяльності за різними критеріями – географічним принципом, напрямом туристсько-рекреаційного потоку, впливом на платіжний баланс країни, обсягом території, метою поїздки, джерелом фінансування, засобами розміщення, кількістю учасників, тривалістю перебування, розташуванням туристичного місця, типом природного середовища, інтенсивністю та регулярністю туристсько-рекреаційного потоку, організаційною формою, способом пересування, ступінню ризику для життя, віком туристів, ознакою рухомості та ін.

Характеристика видів туристсько-рекреаційної діяльності за метою поїздки – рекреаційного (у т.ч. курортно-лікувального і курортно-розважального), оздоровчо-лікувального (у т.ч. медичного), пізнавального (екскурсійного), професійно-ділового (у т.ч. бізнес-подорожей, конгресно-виставкового, інсентів-туризму (заохочувального), корпоративного), наукового, спортивного, шоп-туризму, пригодницького (екзотичного), релігійного або сакрального (світського та паломницького), ностальгійного (сентиментального), екотуризму, сільського, аграрного, зеленого, навчально-освітнього, промислового (індустріального), військового тощо.

Лекція 3

Туристсько-рекреаційний потенціал території.

Туристсько-рекреаційні ресурси, їх класифікація та оцінка

Поняття «потенціал», «потенціал території», «туристсько-рекреаційний потенціал». Реалізована та перспективна частини туристсько-рекреаційного потенціалу. Екстенсивний та інтенсивний шляхи підвищення реалізації туристсько-рекреаційного потенціалу території. Структура туристсько-рекреаційного потенціалу. Підходи до оцінки туристсько-рекреаційного потенціалу території (кількісний та якісний аспекти).

Підходи до визначення понять «рекреаційні ресурси», «туристичні ресурси», «туристсько-рекреаційні ресурси».

Умови використання туристсько-рекреаційних ресурсів: туристський інтерес та туристське враження. Властивості туристсько-рекреаційних ресурсів.

Підходи до класифікації туристсько-рекреаційних ресурсів: предметно-сутнісний (за предметною сутністю ресурсу), діяльнісний (за характером використання в рекреації і туризмі), атрактивний (за мірою та формою залучення до туристсько-рекреаційної діяльності), ціннісний (оснований на унікальності даного ресурсу), функціональний (оснований на неповторності туристсько-рекреаційних умов і ресурсів в поєднанні з комплексністю їх використання), еколого-економічний (за споживчою вартістю ресурсу), геосферний (за приналежністю до оболонок Землі – геосфер).

Сутнісний підхід до класифікації туристсько-рекреаційних ресурсів. Природні та антропогенні ресурси. Підхід П. Дефера: гідром, фітом, літом та антропоном. Класифікація О. О. Бейдика: природно-географічні, природно-антропогенні, суспільно-історичні, «суперточка-тур», гомогенні, латентні, типу «координата».

Кількісні та якісні характеристики туристсько-рекреаційних ресурсів: атрактивність, унікальність, екзотичність, психофізична комфортність, різноманіття, доступність, вивченість, ємність, стійкість, цінність, популярність, виразність, збереженість, потенційний запас, територіальна зосередженість, період можливої експлуатації та ін.

Оцінка туристсько-рекреаційних ресурсів. Етапи оцінки туристсько-рекреаційних ресурсів. Основні підходи до оцінки туристсько-рекреаційних ресурсів: економічний, функціональний, медико-біологічний, психолого-естетичний, технологічний, екологічний.

Проблеми освоєння та користування туристсько-рекреаційними ресурсами. Реєстр туристсько-рекреаційних ресурсів. Кадастр туристсько-рекреаційних ресурсів.

Паспортизація туристсько-рекреаційних ресурсів. Гранично допустима щільність та гранично допустиме навантаження.

Природні туристсько-рекреаційні ресурси. Класифікація природних туристсько-рекреаційних ресурсів за різними критеріями та авторами.

Характеристика окремих видів природних туристсько-рекреаційних ресурсів: кліматичних, водних, орографічних та ресурсів земних надр (геологічних, спелеоресурсів), біотичних (флористичних та фауністичних), бальнеологічних, ландшафтно-пейзажних.

Природно-антропогенні туристсько-рекреаційні ресурси. Ресурси природно-заповідного фонду: біосферні та природні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, дендропарки, ботанічні сади, зоологічні парки. Акваріуми та океанарії. Паркові зони міст. Мисливські угіддя. Мисливська фауна.

Кількісні та якісні характеристики природних туристсько-рекреаційних ресурсів.

Оцінка природних туристсько-рекреаційних ресурсів. Етапи оцінки природних туристсько-рекреаційних ресурсів. Основні підходи до оцінки природних туристсько-рекреаційних ресурсів.

Туристсько-рекреаційне природокористування. Позитивний і негативний вплив туристсько-рекреаційного природокористування на природні комплекси. Механічний, тепловий і біохімічний вплив туристсько-рекреаційної діяльності на природні комплекси.

Поняття раціонального туристсько-рекреаційного природокористування та його завдання. Поняття припустимого, неприпустимого та критичного туристсько-рекреаційного навантаження на природні комплекси. Деградація і дигресія туристсько-рекреаційних ресурсів. Норма туристсько-рекреаційного навантаження. Фактори, що необхідно враховувати при розрахунку туристсько-рекреаційного навантаження. Міри регулювання туристсько-рекреаційного навантаження на природні комплекси.

Визначення максимальної, оптимальної та прогнозованої туристсько-рекреаційної ємності природних комплексів. Випереджувальні заходи погіршення екологічної ситуації в туристсько-рекреаційному районі. Економічна і екологічна кризи як один з найбільш реалістичних і ефективних способів регуляції навантаження на туристсько-рекреаційні об'єкти.

Проект Green-Key.

Антропогенні туристсько-рекреаційні ресурси. Класифікація антропогенних (суспільно-історичних) туристсько-рекреаційних ресурсів за різними критеріями та авторами. Культурно-історичні та сучасні туристсько-рекреаційні ресурси.

Культурна спадщина як ресурс туризму, її матеріальні і нематеріальні складові. Фактори, що визначають туристський інтерес до культурно-історичних цінностей.

Характеристика окремих видів антропогенних туристсько-рекреаційних ресурсів: історичних, біосоціальних, археологічних, пам'яток містобудування й архітектури, осередків традиційної культури різних народів, їхньої духовної спадщини (тобто етнічних та етнографічних), пам'яток мистецтва (монументального, образотворчого, декоративно-прикладного та інших видів мистецтв), документальних та ін.

Культурний ландшафт території.

Подієві туристсько-рекреаційні ресурси та їх види.

Техногенні туристсько-рекреаційні ресурси.

Кількісні та якісні характеристики антропогенних туристсько-рекреаційних ресурсів.

Оцінка антропогенних туристсько-рекреаційних ресурсів. Етапи оцінки антропогенних туристсько-рекреаційних ресурсів. Основні підходи до оцінки антропогенних туристсько-рекреаційних ресурсів.

Лекція 4

Контрольна робота з теми

«Теоретико-методологічні основи географії туризму»

РОЗДІЛ II

Туристсько-рекреаційні ресурси та види туризму України. Сучасний стан туристсько-рекреаційної галузі в Україні

Лекція 5

Сучасний стан туристсько-рекреаційної галузі в Україні.

Географія туристсько-рекреаційних потоків, доходів та витрат України

Історія розвитку туризму в Україні.

Характеристика туристсько-рекреаційної діяльності України як виду економічної діяльності. Структура і функції туристсько-рекреаційної діяльності України. Аналіз туристсько-рекреаційної діяльності в сучасній Україні. Тіньова туристсько-рекреаційна діяльність.

Поняття про національний туристсько-рекреаційний комплекс України. Галузево-компонентна структура туристсько-рекреаційного комплексу України. Санаторно-курортне господарство України. Відпочинково-туристичне господарство України. Готельне господарство України. Сфера обслуговування рекреації і туризму в Україні.

Фактори, що сприяють розвитку рекреації і туризму в Україні. Фактори, що стримують розвиток рекреації і туризму в Україні. Зміна геополітичного положення як фактор розвитку рекреації і туризму в країні. Соціально-економічна криза й особливості розвитку рекреації і туризму в Україні.

Проблеми і перспективи розвитку туристсько-рекреаційної галузі в Україні. Інновації в туризмі.

Географія туристсько-рекреаційних потоків, доходів та витрат України. Туристсько-рекреаційний потік та його географічна характеристика. Основні географічні закономірності функціонування туристсько-рекреаційних потоків. Регіони і центри, що генерують, та регіони і центри, що приймають туристсько-рекреаційний потік. Класифікація туристсько-рекреаційних потоків за різними ознаками.

Географічна оцінка туристсько-рекреаційного потоку України. Показники, що визначають обсяги туристсько-рекреаційного потоку: кількість вибуттів та кількість прибуттів, тривалість перебування. Показники, що визначають інтенсивність туристсько-рекреаційного потоку: інтенсивність прибуттів та вибуттів туристів. Нерівномірність туристсько-рекреаційних потоків в Україні. Показники, що визначають нерівномірність туристсько-рекреаційного потоку.

Географічна оцінка туристських доходів та витрат. Регіони «активного» та «пасивного» туризму в Україні. Туристичне сальдо. Регіони України з позитивним та негативним туристичним сальдо.

РОЗДІЛ III

Територіальна організація туристсько-рекреаційної галузі в Україні. Туристсько-рекреаційні райони України.

Лекція 6

Туристсько-рекреаційне районоутворення і районування.

Туристсько-рекреаційне районування України

Туристсько-рекреаційне районоутворення. Суть процесу районоутворення. Причини районоутворення. Співвідношення первісних передумов освоєння території і закріплення за нею нової господарської спеціалізації. Туристсько-рекреаційне районоутворення – частковий випадок загального процесу районоутворення. Фундаментальні причини районоутворення як просторового процесу. Можливості практичного впливу на процес районоутворення.

Роль природної основи у формуванні туристсько-рекреаційних районів. Унікальність району в природному відношенні – важлива складова його туристсько-рекреаційного потенціалу. Соціальні компоненти у формуванні туристсько-рекреаційних районів. Вплив геополітичного фактору на формування і розвиток туристсько-рекреаційних районів.

Позитивний вплив туристсько-рекреаційного районоутворення на розвиток території. Перетворення природних недоліків території на її переваги. Формування спеціалізації району на «пустому» місці і на «мінус»-місці (з ресурсами, категорично не придатними для даної спеціалізації). Приклад Лас-Вегаса.

Наслідки неконтрольованого розвитку туристсько-рекреаційного району.

Практичне і теоретичне значення дослідження процесів туристсько-рекреаційного районоутворення.

Туристсько-рекреаційне районування. Районування як наукова процедура. Мета туристсько-рекреаційного районування. Принципи туристсько-рекреаційного районування. Туристсько-рекреаційний район (регіон, зона) і таксономічні одиниці туристсько-рекреаційного районування. Методи туристсько-рекреаційного районування. Визначення границь туристсько-рекреаційного району як наукова проблема. Визначення спеціалізації району як наукова проблема. Поняття туристсько-рекреаційного району як галузевого району. Об'єктивний процес зміни сітки туристсько-рекреаційних районів.

Землі рекреаційного призначення та їх функціональне рекреаційне зонування. Функціональне зонування туристсько-рекреаційного району.

Туристсько-рекреаційне районування України. Схеми туристсько-рекреаційного районування України (автори – В. І. Родічкін, І. В. Зорін, М. П. Крачило, І. І. Пірожник, І. В. Смаль, О. О. Бейдик та ін.). Неоднозначність підходів при туристсько-рекреаційному районуванні. Характеристика туристсько-рекреаційних районів України (за О. О. Бейдиком): Причорноморського, Карпатсько-Подільського, Полісько-Столичного, Придніпровсько-Донецького, Харківського.